LÅT MED MIG!

Alla kan vara med och skriva låtar

METOD · MATERIAL

KULTURENS

LÅT · MED · MIG!

MED STÖD FRÅN ALLMÄNNA ARVSFONDEN

© Låt med mig © Kulturens © Arvsfonden

Text: Sonja Skibdahl

Illustratör: Johanna Kristiansson

Grafisk formgivare: Anders Hallberg

www.latmedmig.com

www.arvsfonden.se

www.kulturens.se

FÖRORD

MITT NAMN ÄR SONJA SKIBDAHL och jag är musiker, speciallärare samt projektledare för Låt med mig. Jag vill tacka Arvsfonden, Kulturens Bildningsverksamhet, Nytida Kung Saga Gymnasium, Valdemarsro Gymnasium, Sockerbruksskolan, Rönnbäcksskolan och alla kollegor och medverkande. Tillsammans med er har detta varit en fantastisk resa. Tack för tips och feedback på låtskrivarmetoderna från både deltagare och personal under projektets gång. Tack till alla!

METODMATERIAL LÅT MED MIG

VÅRT METODMATERIAL ÄR TÄNKT ATT vara ett hjälpmedel för dig som vill skapa låtar tillsammans med dina elever, deltagare i daglig verksamhet eller i en studiecirkel som riktar sig till personer med kognitiva funktionsvariationer. Metoden handlar i första hand om att inkludera alla, om att lära känna eleverna/deltagarna och utgå från deras intressen. Alla kan göra val när möjligheterna till det ges. Hur anpassar och förtydligar vi vår kommunikation med eleverna? Tar vi ibland för givet vad (vi tror att) de kommer att välja och därför gör val åt dem?

Tre olika metoder för att skriva låttexter kommer att beskrivas. Du kommer även att få tips på hur man kan arbeta med melodi-skapande. Förutom denna skrift har vi skapat ett visuellt material till varje metod samt en melodibank med färdiga melodier som du kan använda dig av. De finner du på vår hemsida ***www.latmedmig.com.*** Vilken metod fungerar bäst i er verksamhet? Kanske en av dem, eller alla tre? Lycka till!

LÅT MED MIG

”LÅT MED MIG” ÄR ETT TREÅRIGT Arvsfondsprojekt där Kulturens Bildningsverksamhet är projektägare. Projektets syfte är att ge ungdomar med kognitiva funktionsvariationer tillfälle att uttrycka sig och utvecklas genom musikskapande. I projektet får deltagarna möjlighet att göra sina röster hörda utifrån sina egna förutsättningar och önskemål. Målgruppen är själv med och utformar projektet och det tas stor hänsyn till de behov som finns hos deltagarna. Tre gymnasiesärskolor och en grundsärskola har medverkat i projektet. I metodskriften använder vi oss därför av ordet elever – istället för deltagare – även om metoden mycket väl kan användas i andra sammanhang än i utbildningar.

I skolmiljön kan det vara bra att koordinera låtskapandet med det övriga skolarbetet. I projektet Låt med mig har vi i projektteamet tillsammans med skolpersonal hjälpts åt att skapa låtar som sedan har arrangerats, spelats in och mixats för publicering. I nästa steg har det filmats musikvideos, med handlingar utifrån elevernas egna önskemål. Eleverna har även framfört låtarna live på fantastiska konserter.

© 2020 LÅT MED MIG

LÄR KÄNNA DIN ELEV

NÄR DET FINNS BRA FÖRUTSÄTTNINGAR att etablera lärare- elevrelationer och dessa är av god kvalitet, så gynnar detta både elevernas sociala och kunskapsmässiga utveckling, (Frelin, 2010). Innan ni sätter igång, var nyfiken på din elev. Vem är eleven? Vilka är elevens intressen? Vad gillar eleven för musik? Vilka förmågor har eleven och vad skulle eleven vilja eller behöva utveckla? Har eleven några specialintressen? Finns det något som eleven ogillar?

Antonovskys (2005) kognitiva teori som kallas KASAM (känsla av sammanhang) beskriver hur en person klarar av utmaningar utifrån tre centrala element. Dessa är ***Begriplighet*** - det man upplever är begripligt, ***Hanterbarhet*** - hur man upplever att tillgångarna till ens resurser står till förfogande när något händer och ***Meningsfullhet*** - hur mycket personen tycker att det är värt att engagerar sig och satsa på en utmaning. Motivationen till att söka en mening och lära sig av det som sker (Antonovsky, 2005). Vilka miljöer jobbar eleven bäst i? Hur ser den fysiska omgivningen ut? Hur gör eleven val? Genom bilder, föremål, kommunikation via iPad, genom verbal kommunikation, genom att peka eller nicka? Hur är ljudnivån runtomkring? Finns det några distraktioner, exempelvis ett fönster mot skolgården? Kan eleven jobba i grupp och i vilken storlek av grupp fungerar i så fall eleven bäst? Eller fungerar vissa aktiviteter bäst enskilt? Med andra ord, var och hur känner sig eleven mest bekväm? Med dessa frågor kommer du att skapa dig en översikt av elevens behov, som kommer att hjälpa dig under hela processen.

> **Låtskrivandet är bra för fantasin och kan bidra till självsäkerhet, humor, samspel och lite trams med. Det kan stärka det sociala självförtroendet och bygger förtroende i relation till personal.**
>
> **MATTIAS, LÄRARE PÅ GRUNDSÄRSKOLAN**

KASAM	SKRIVA LÅTAR
Begriplighet	Anpassad kommunikation
	Visuella hjälpmedel
	Tydlig struktur på uppgiften
Hanterbarhet	Dagsformen hos eleverna
	Jobba enskilt eller i grupp
	Tidsaspekten
	Anpassningar i miljön
	Elever deltar utifrån sina förutsättningar
Meningsfullhet	Låtar skrivs utifrån elevernas intressen
	Uppgiften är begriplig och hanterbar
	Eleverna är med och påverkar och bestämmer
	Känsla av delaktighet
	Känsla av engagemang

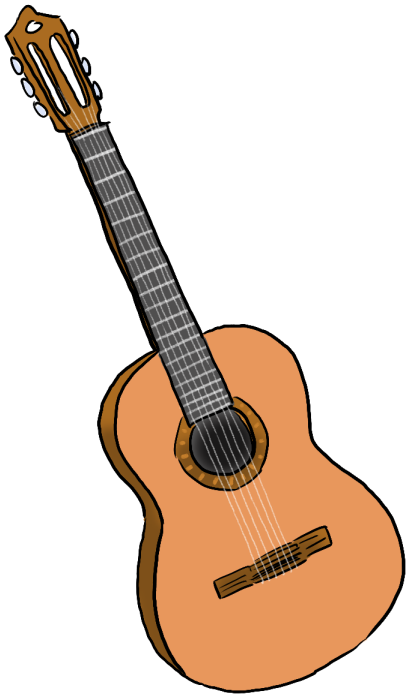

Figur 1: En visuell bild av de tre centrala elementen i KASAM (Antonovsky, 2005) kopplat till låtskrivandet.

© 2020 LÅT MED MIG

INKLUDERING OCH TILLGÄNGLIGHET

DET FINNS INGA BEGRÄNSNINGAR i vem som kan delta i att skriva låtar, det gäller att anpassa och att inkludera alla elever. Är det viktigt att alla ska sitta på en stol i en ring när det är exempelvis morgonsamling? Vad är syftet med det? Är det okej att sitta på golvet en bit från de andra istället, för att klara av sammanhanget? Ibland glömmer vi syftet med olika aktiviteter och missar att alla inte kan, eller vill, utföra aktiviteterna på samma vis. Anpassa utifrån eleven, dens intressen och förmågor. I en studie av Sthen (2005) utmärker sig att upplevelsen av delaktighet i stor del avgörs av hur den sociala miljön interagerar med individen. Faktorer som skapar delaktighet är att bli sedd och hörd och att få bekräftelse på att man duger. I studien framkom det även att omvärldens kollektivistiska syn på funktionshindrade komplicerar för dem möjligheten till att få vara individuell. Uppfattningen av dem formas av otillräcklig flexibilitet och att bemötandet snarare styrs av arbetsmodeller och rutiner än av lyhördhet till att hitta lösningar som tillgodoser individuella behov (Sthen, 2005).

En likvärdig utbildning är inte samma sak som lika utbildning, variation och mångfald ryms också i begreppet. Vad som är grundläggande för en likvärdig utbildning är att alla ges samma förutsättningar och möjligheter att nå målen (Skolverket, 2012). Det går alldeles utmärkt att skriva en låt på enstaka ord eller stavelser. Jag har mött elever i projektet som använder sig enbart av TAKK; Tecken som Alternativ och Kompletterande Kommunikation (SPSM, 2012) och elever som uttrycker sig med ordets första bokstav eller stavelse. Eleverna har varit med och spelat in och uppträtt med sina låtar och det har varit fantastiskt fint att se.

> **Skiljelinjen för delaktighet kan dras vid elevernas förmåga. Förmågorna styr delaktigheten. Det ska ju var tillgängligt också för det att man ska kunna delta; att kunna komma in i rummet, kunna komma till instrumenten, ha ett material man förstår. Man ska förstå materialet, annars går det inte att ställa kravet att vara delaktig. Materialet ska vara anpassat utifrån ens förutsättningar.**
>
> **CARL, SPECIALLÄRARE PÅ GYMNASIESÄRSKOLAN**

© 2020 LÅT MED MIG

> Musik har egenskapen att erbjuda ett väldigt brett sätt att delta. Man kan sitta och lyssna och smådigga litegrann och njuta på det sättet, man kan trumma på sina knän, man kan sjunga med, man kan dansa. Det finns ett väldigt brett spektrum av delaktighet.
>
> **TOBIAS, MUSIKLÄRARE OCH SPECIALLÄRARE PÅ GYMNASIESÄRSKOLAN**

Då texterna är en stor och viktig del av elevernas verk så kan det vara bra att skriva ut dem, gärna med bildstöd, så att alla kan följa med i handlingen. I Låt med mig har personalen varit med och lagt in sång i bakgrunden på många av låtarna, för att förstärka där det behövs. Vi har dock lagt stor vikt vid att det är elevernas röster som ska höras mest. Darrow (2017) skriver att det krävs att eleverna känner att de har kontroll över sitt musikaliska deltagande och tror på sin möjlighet att kunna skapa musik för att de ska bli fullt inkluderade.

Låt musiken gå in i ämnen och ämnesområden. Samarbeta med andra ämnen och lärare. Portowitz (2007) skriver i sin studie hur elever kan förbättra sin kognitiva förmåga genom musik. Den visar på positiva band mellan musikundervisning, akademiska och sociala färdigheter. Det finns många förklaringar till detta. Musiken är ett alternativt område där eleverna får uppleva att de lyckas, även om deras verbala eller matematiska förmågor är jämförelsevis svaga. Portowitz (2007) lyfter även att den glädje som genereras av musiken kan motivera eleverna till att delta i musikaliska aktiviteter och då kan deras aktiva deltagande sedan användas till att främja lärande.

© 2020 LÅT MED MIG

Det gäller att var öppen och fånga upp saker, även småsaker. Hjälpa mycket på traven ibland. Ställa frågor - skriva ner svaren som kan bli text. Målet är att alla känner att dom varit med.

ANDREAS, MUSIKLÄRARE PÅ GYMNASIESÄRSKOLAN

När man individ-anpassar kan alla vara delaktiga. Det gäller att hitta rätt kommunikationsätt; just den här eleven gillar bilder, eller tecken, skrift eller ritprat, då blir de ju delaktiga, även om de kanske inte har en verbal förmåga.

GITTE, ELEVASSISTENT PÅ GRUNDSÄRSKOLAN

DU ÄR ELEVERNAS REDSKAP

DU ÄR ELEVERNAS REDSKAP och finns där som deras hjälpmedel för att få fram vad de önskar att skriva om i sina låtar. Var försiktig med att styra och korrigera för mycket, det är exempelvis inte viktigt att låten skall rimma (om det inte är meningen med övningen). Givetvis kan ni öva på att skriva korrekta meningar, men låt eleverna vara delaktiga i korrigeringarna så att de lär sig hur det skall skrivas, men även för att de skall känna att texten fortfarande är deras. Tänk på vad syftet med låtskrivandet är för varje elev. Är det att öva på att våga uttrycka sig, att skapa ord och meningar, att lära sig hitta på internet (några av eleverna i Låt med mig skrev sina låtar genom att välja bland bilder de hittade på nätet), att stärka självkänslan –”Jag kan skriva en låt som innehåller mina egna ord” – eller att få uppträda? Ju mer som ändras i efterhand, desto mindre blir det av elevens egna uttryck och egna låt. En elev i projektet utbrast ”Kolla! Det är ju jag som skrivit detta!” och en annan elev sade ”Detta är min egen, egen låt”.

Var lyhörd, uppmuntra och lyft eleven genom att anpassa låtskrivandet utifrån intressen och förmågor. Lägg ribban på en nivå som utmanar men inte stjälper. Se låtskapandets möjligheter genom att anpassa och variera utifrån varje deltagare. Jederlund (2011) poängterar att när fokus läggs mer på musiken som produkt, än på dess sociala och personliga aspekter, missar man mycket av musikens möjligheter. Många barn fråntas då chansen att använda musiken aktivt i sina liv. När musiken tas till vara som språk, känsla, personligt uttryck, röst-ljud-rörelse och social gemenskap så bidrar den med rika möjligheter till personligt och socialt lärande samt till utveckling i en lustfylld form. Detta gäller i lika hög grad vuxna som barn.

© 2020 LÅT MED MIG

FÖRBERED ER FÖR MUSIK-SKAPANDET

(OBS! ENBART STEG 1 OCH 2 ANVÄNDS TILL METOD 1)

INNAN NI SÄTTER IGÅNG med själva låtskrivandet, förklara för eleven vad ni skall göra. Ibland är det så lätt att man rusar iväg och missar viktiga steg som tydliggör arbetsprocessen. Ritprat, där enkla skisser, med eller utan text, ritas upp, är också ett sätt att tydliggöra (Lundkvist, 2003).

1. Nu skall vi lyssna på musik - spela gärna olika genrer för att se vad eleven gillar. Vad är vers och vad är refräng i låten?

2. Sen skall vi skriva en låt tillsammans

3. Först skall vi skriva en text

4. Sen skall vi lägga till en melodi

5. Sen skall vi sjunga låten

6. Sen skall vi öva på låten

7. Sen skall vi spela in låten och/eller sjunga låten för kompisarna

© 2020 LÅT MED MIG

Eleverna känner sig delaktiga för låtskrivandet har varit utifrån deras intresse och behov. De har fått sätta sina intressen synliga och har fått se sitt eget skapande och kreativitet bli till någonting praktiskt. Elever har blivit mer sociala, delaktiga och så har de blir stolta över det dom gjort

EMMA, MENTOR PÅ GRUNDSÄRSKOLAN

Med denna metod har eleverna kunnat öva på att välja och på så sätt kunnat styra och påverka handlingen i sången

CARL, SPECIALLÄRARE PÅ GYMNASIESÄRSKOLAN

METOD 1 "SKAPA I NUET"

- ENSKILT ELLER I GRUPP MED TURORDNING

PRAKTISKA FÖRBEREDELSER

Laminera två papper, klistra en lång kardborre-remsa på ett av pappren och en cirkel med kardborrebitar på det andra. Antalet beror på hur många valmöjligheter åt gången som lämpar sig för just den eleven. Du kan börja med två eller tre bilder och därefter lägga till fler. Tänk på att ordningsföljden på bilderna, som eleven ser, kan påverka valet mer än bilden i sig. Vissa elever väljer exempelvis alltid bilden som ligger sist. Därför kan det vara bra att ha bilderna i en cirkel på "välja-tavlan". Välj ut bilder utifrån elevens intressen, laminera dem och fäst bilderna till första versen på "välja-tavlan". Exempelvis, en elev som gillar djur, basera er låt på det. En elev som gillar tåg, basera er låt på det. Till vers två byts bilderna ut, de nya fästs på tavlan, och så vidare. Jobbar ni med teman? Få in det i låten, exempelvis tema känslor, vatten eller årstider. Vill ni få in matematik/verklighetsuppfattning, få in det i handlingen, exempelvis "Hur många popcorn äter hunden?". Under låtens gång fästes den valda bilden på pappret med remsan, så att bilderna följer varandra i ordningsföljd, och eleven kan följa handlingen i låten.

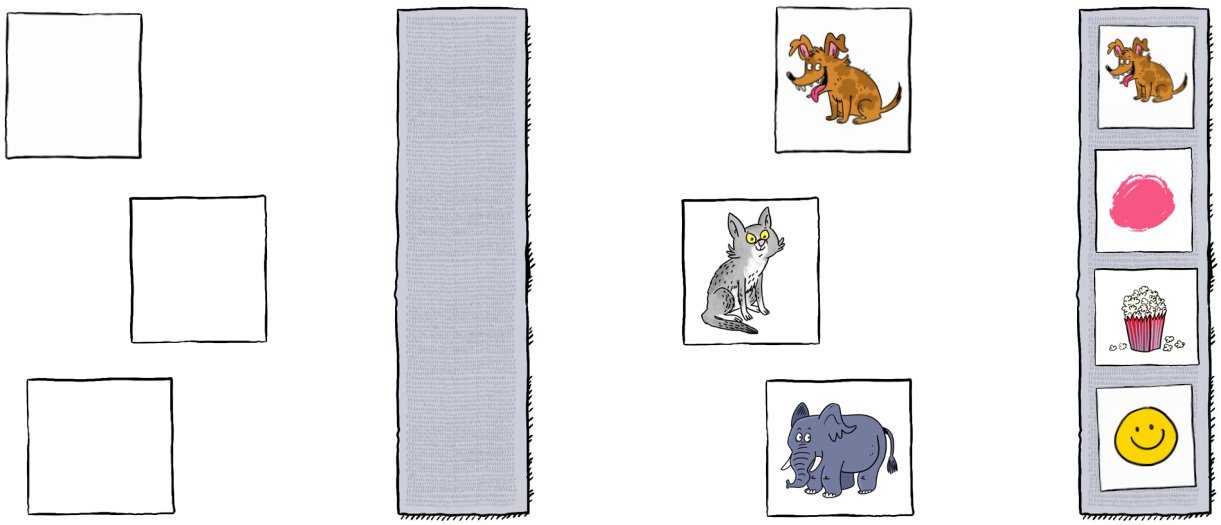

© 2020 LÅT MED MIG

Börja med en melodislinga som berättar vad ni skall göra. Använd dig av melodin som finns i det visuella metodmaterialet eller en annan valfri melodi. Ackord: D C G D

1. ”Jag vill skriva en låt med dig, vill du skriva en låt med mig?

Vad ska låten handla om? Det är du som väljer”

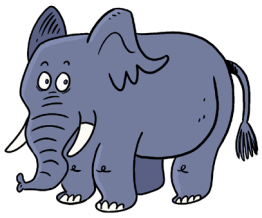

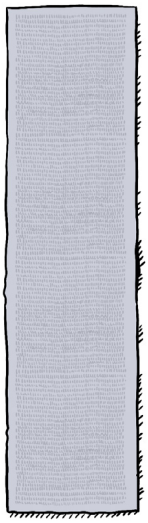

Melodi två, använd dig av melodin som finns i det visuella metodmaterialet eller en annan valfri melodi. Ackord: E A E A

2. Maija vill skriva en låt om en hund, lalalaa

Maija vill skriva en låt om en hund, lalalaa

Vilken färg har hunden?

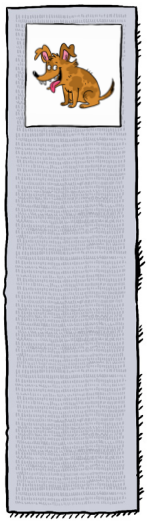

---

3. Maija vill skriva en låt om en hund, lalalaa

Hunden är rosa, lalalaa

Vad gör hunden?

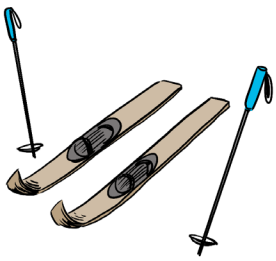

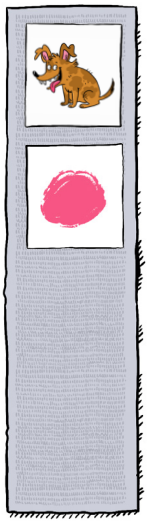

© 2020 LÅT MED MIG

4. Maija vill skriva en låt om en hund, lalalaa
Hunden är rosa, lalalaa
Hunden äter popcorn, lalalaa
Hur känner sig hunden?

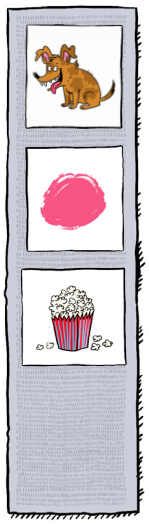

---

5. Maija vill skriva en låt om en hund, lalalaa
Hunden är rosa, lalalaa
Hunden äter popcorn, lalalaa
Hunden är glad, lalalaa

Anpassa längden på låten utifrån eleven. Klarar eleven av en längre låt med fler steg? T.ex. Vad dricker hunden? Vad gör hunden sen? Vem träffar hunden? För elever som har svårare med aktiviteter som drar ut på tiden och för de som behöver mycket tydlighet eller behöver skapa i stunden fungerar denna metod väl. Metoden är tydlig och konkret och resultaten av elevernas val kommer direkt. Metoden fungerar även som en uppvärmning inför de andra metoderna.

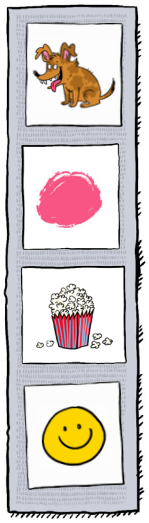

Sammanfattnings-låt för att knyta ihop säcken - samma melodi som i intro-melodin. Ackord: D C G D

6. Maija har skrivit en låt, en låt om en hund
Hunden är rosa, hunden är rosa
Hunden äter popcorn, hunden äter popcorn
Hunden är glad, hunden är glad

Denna metod använde vi både enskilt som i grupp. Elever med olika kognitiva och fysiska förmågor deltog i sånggruppen. I tur och ordning valde de bilder till låtens handling. En av eleverna valde genom att ta bilden, placera den på den andra tavlan och säga vad som fanns på bilden, en annan elev genom att peka på bilden, en tredje genom att ta bilden och placera den på den andra tavlan och en fjärde satt med utan att göra aktiva val. När låten var färdig tog vi fram olika rytminstrument. Låten gick på repeat och samtliga deltagare var aktiva med ljud och/eller sitt instrument. En elev satt med och lyssnade.

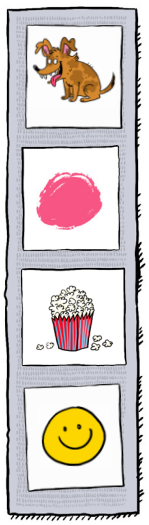

© 2020 LÅT MED MIG

Det har ju skrivits låtar väldigt mycket ifrån det som eleverna varit intresserade av. När man sjunger om något man är intresserad av så ger det en mening. Glädjen och motivationen har stärkts i musiken.

SEVI, REKTOR PÅ GRUNDSÄRSKOLAN

METOD 2 "INTERVJU-METODEN" - ENSKILT

PRAKTISKA FÖRBEREDELSER

Förbered dig med penna och papper och anteckna det som eleven berättar.

1. Sitt ner med eleven. Visa med bilder och text (Se "Förbered er för musikskapandet") vad ni skall göra och hur skapandet av er låt kommer att gå till.

2. Lär känna din elev. Vad gillar hen? Vilken typ av musik och vilka instrument gillar eleven? Vilka intressen har hen? Berätta för eleven om dig själv. Lär känna varandra. "Jag gillar kortspel", vad gillar du?" "Jag älskar hundar", vad gillar du för djur?" "Jag gillar att gå i skogen", var tycker du om att vara?" Ifall ni jobbar med teman kan du ställa frågor kopplade till temat. T.ex. om ni har tema vatten: "Vilka djur lever i vattnet?", "Varifrån kommer vatten?", "Vad kan man göra med vatten?"

3. Skriv ner det som eleven berättar. Skriv ner alla ord och meningar som dyker upp.

© 2020 LÅT MED MIG

4. Till nästa gång ni ses har du skrivit ner meningar och ord som eleven har sagt. Till dessa skriver du även ut bilder som symboliserar det som sagts. Exempel: ”Jag gillar glass.” ”På fritiden brukar jag dansa.” ”Min favoritfärg är gul.” Klipp ut meningarna och bilderna var för sig.

5. Nästa gång ni ses läggs materialet (bilderna, orden och meningarna) ut på bordet. Nu har ni bilder, ord och meningar som ni kan börja bygga en låttext på. Eftersom texten baseras på det eleven själv berättat kan hen känna igen sig och se att det är hens egna ord som ligger på bordet.

6. Med hjälp av dessa bilder, meningar och ord kan ni skapa en låttext. Handlingen kan komma att ta helt oväntade vändningar då kombinationen av bilder-meningar-ord skapar nya associationer. Skriv ner de nya meningarna ni skapar. Nästa gång kommer ni att bygga vidare på dem.

7. Förbered nästa tillfälle genom att skriva ner varje mening som eleven skapat på en egen separat lapp. När ni träffas nästa gång så väljer eleven ordningen på meningarna. Vad skall vara vers och vad skall vara refräng? Här kan eleven även göra ändringar och lägga till något eller ta bort något. Låtskrivande är en levande process och det skall få ta sin tid.

8. Till nästa gång ni ses har du skrivit ihop meningarna till en sammanhängande text. När ni ses finns det fortfarande möjlighet att fila vidare på texten. Men nu är det även dags att börja tänka på melodin. Här utgår ni än en gång från elevens intressen. Kanske kan ni skriva en egen melodi? Om inte, ingen fara, använd er av en melodi från vår ”melodibank”.

En av eleverna jag fick lära känna, var till en början lite blyg och fåordig. Med hjälp av bilder och meningar som togs fram under vårt första samtal föddes sedan fler samtal. Så småningom hade vi många bilder, ord och meningar framför oss, som vi kunde prata om och bygga vårt låttext-skrivande på. Den beskrivna låtskrivnings-processen kan variera i tid. Ibland flödar samtalet och idéerna, ibland krävs det flera samtalstillfällen för att skapa en text som eleven är nöjd med. Det viktiga är att utgå från elevens berättelse och att uppmuntra hen till att skapa sin egen text.

Bell (2008), skriver i sin kvalitativa studie där han jobbade med en 17-årig manlig student med Downs syndrom om varför eleven såg sig som en artist. Det var för att forskaren såg honom som en artist. Han såg och behandlade honom som en musiker. Då han spelade så var det på hans villkor. Han spelade vad han ville och så länge han ville. Utmaningen ligger i att finna en väg som effektivt stöttar den musikaliska utvecklingen för ungdomar med specialbehov. Att vi är lyhörda för behoven är av största vikt. Vi måste ta oss an tiden det tar att lära känna våra elever (Bell, 2008).

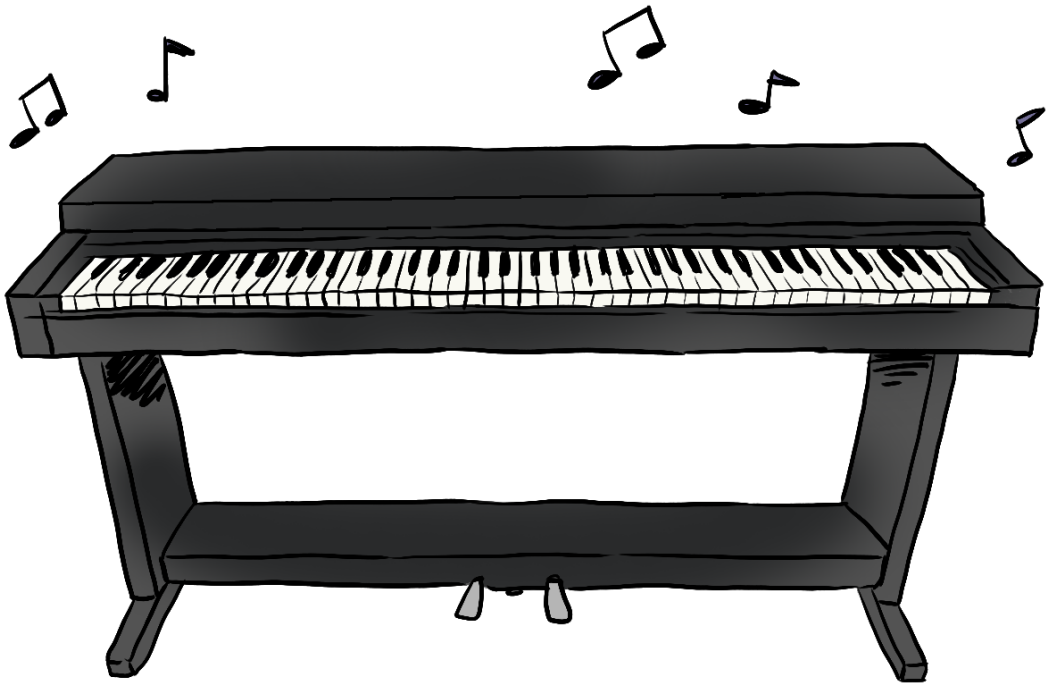

© 2020 LÅT MED MIG

METOD 3 ”BRAIN-STORM”

- GRUPPAKTIVITET (FUNGERAR ÄVEN ENSKILT)

1. Se ”Förbered er för musikskapandet”.

2. Välj ett eller flera teman som ni tillsammans med eleverna brainstormar fram ord ifrån, exempelvis kärlek, värdegrund, vänskap. Skriv ner alla ord/meningar som eleverna kommer på.

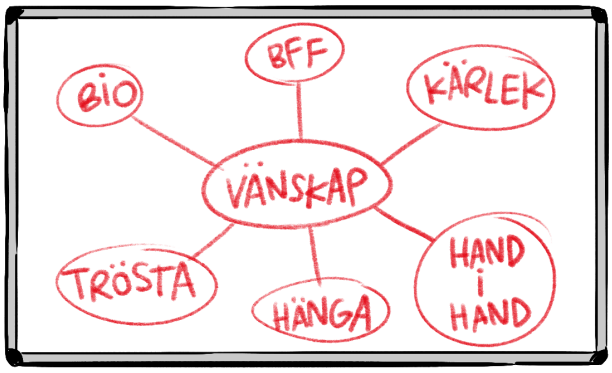

3. Till nästa gång ni ses har du skrivit ner orden och meningarna på varsitt A4 papper. Till varje ord skriver du även ut en bild. En bild säger mer än tusen ord, och att kombinera ord med bilder kan ge utrymme för fler associationer.

4. Sprid ut alla orden och bilderna på en stor yta, gärna ett golv i exempelvis gymnastiksalen. Bilden kan gärna läggas ut tillsammans med ordet, men dom behöver inte hänga samman, om det inte behövs i ett förtydligande syfte. Vissa elever använder sig mer av bilder och andra av ord, eller så vill de blanda bilder och ord.

5. Låt eleverna gå runt och plocka på sig ord och bilder.

6. Enskilt, i par eller grupp kan nu eleverna sätta sig ner och titta igenom bilderna och orden de valt. Vad ser de på bilderna? Skapa ord och meningar utifrån detta.

7. Gå igenom meningarna. Kan vi se samma tema i de olika texterna? Kan texterna slås ihop eller vill eleverna skriva enskilt? Detta kan anpassas utifrån tid och personella resurser.

8. Fila tillsammans på texterna. Vad är vers, vad är refräng och vad är stick? Vilken genre skall låten ha?

9. Melodier skrivs utifrån elevernas önskemål om genre och tempo. Finns det inte möjlighet till detta kan ni använda er av en melodi som finns i vår melodibank.

På en skola var ett fyrtiotal elever med och skapade låtar genom denna metod. Eleverna delades upp så att det blev två workshop-grupper. Några skapade låtar enskilt, andra i par eller i grupp. Vissa elever valde enbart bilder medans andra plockade på sig enbart ord. De flesta valde både bilder och ord, som de sedan satte ihop till meningar eller nya ord. En elev som jag jobbade med ville inte sitta med i gruppen tillsammans med dom andra. Vi möttes utanför gymnastiksalen och började med att lyssna på musik som hen gillade. Det visade sig vara hårdrock. Jag hämtade några bilder som kunde relatera till detta. Vi tog även fram bilder på telefonen som hen relaterade till denna genre, exempelvis en dödskalle, eld och monster. Bilderna hen valde kom sedan att bli refrängen till låten ”Jag vill ha rock!”. Denna text sattes sedan ihop med texter från två andra elever som ville skriva en låt inom samma genre. Dessa elever hade valt ut ord och meningar från bilderna och orden som fanns på golvet i gymnastiksalen. Eleverna uppträdde med sin låt inför hela skolan, en av dem bakom micken, en av dem med en elgitarr och en bakom trummorna. Låten som spelats in fanns med i bakgrunden som stöd. Musikvideon filmades sedan med hjälp av green screen, där vi fick se detta grymma band stå på scen med ett publikhav framför sig. Vilka rockstjärnor!

> Eleverna blir modigare ju mer dom skriver. Och stoltare! Det viktigaste syftet är att stärka elevernas egna jag genom att skapa eget.
>
> **ANDREAS, MUSIKLÄRARE PÅ GYMNASIESÄRSKOLAN**

© 2020 LÅT MED MIG

EGNA MELODIER

KRÅNGLA INTE TILL DET för mycket. Många låtar skrivs på tre ackord. Utgå även här från elevens önskemål och intressen. Önskar hen en rockig eller lugn låt? Skall låten vara glad eller ledsen? Spela upp ackord i moll och dur, låt eleven välja ackord som hen gillar. Spela sedan upp en melodislinga i snabbt tempo och sedan i långsamt, låt eleven välja tempo.

Musikläraren Andreas kom med förslaget att spela upp olika ackord för eleven på piano eller på gitarr i olika ordningsföljd. Låt sedan eleven välja ordningen på ackorden och bygg upp låten från det. Håll er till tre ackord i versen och byt sedan ut ackorden till tre nya i refrängen. För en del elever är tre ackord perfekt antal att välja på, medan det fungerar med fler för andra. Finns det tid och möjlighet för eleven att öva på att spela olika ackord? Lär eleven exempelvis fyra olika ackord som ni sedan övar att spela på 8 takter, exempelvis med ackord-vändan C F G Am.

Finns det inte möjlighet till att skapa en egen melodi? Ladda ner en melodi från vår melodibank på ***www.latmedmig.com.*** Här finner ni allt ifrån kortare melodier där låtar skapas i nuet (se metod 1) till grunder inom olika genrer, allt från dansband, till pop och rock. Texten kan behöva modifieras lite så att den passar längden på låten.

ATT TÄNKA PÅ TILL INSPELNING

DET GÅR BRA ATT SPELA IN utan att ha tillgång till en inspelningsstudio. Till iPads och datorer tillkommer ofta ett inspelningsprogram som är lätthanterligt. På mobiler finns det också inspelningsmöjligheter. Utöver elevernas sång så kan ni spela in olika ljud och rytmer. Använd fantasin och lyssna till elevens möjligheter och förslag. Här kommer några tankar från vår musikproducent Jon Rinneby: ”När eleverna är klara med text, melodi och ackord är det dags för inspelning. Här handlar det om att förverkliga elevernas musikaliska drömmar. Att genom musiken sätta ton på den känsla eleverna vill förmedla. Det kan röra sig om allt från tema dansband till cirkus-musik med hårdrocks-inslag eller en stillsam dikt med naturljud. Det är endast fantasin och den som producerar musiken som sätter gränserna. Ett stort hjälpmedel, förutom ett genreöverskridande tankesätt, är tillgången till olika samplings-bibliotek och virtuella instrument med varierande ljud och karaktär. När grunden till inspelningen är klar skickas den tillbaka till eleverna för återkoppling. Det är av yppersta vikt att eleverna känner sig nöjda med resultatet, innan de med lärarens hjälp spelar in sång eller röstpålägg.”

© 2020 LÅT MED MIG

MUSIKVIDEOS

DE TEKNISKA MÖJLIGHETERNA att skapa musikvideos är många och innehållet kan självklart variera i det oändliga, men försök att hålla processen enkel och på en nivå som kan engagera eleverna. Här kommer några tips från vår videoproducent Jonas Hofvander som filmat och editerat många av projektet Låt med migs elevers musikvideos: Utgå ifrån din egen tekniska förmåga, är du van att filma med t.ex. mobilen, så går det utmärkt att göra det. Är du van vid filmkamera så kan du använda det. Förarbete och planering är väldigt viktigt för att få inspelningen att flyta på bra samt att få klarhet i både vad eleverna vill göra och hur det ska gå till. Gör en storyboard som ni kan utgå ifrån när ni filmar. Fundera gärna igenom i förarbetet om ni t.ex. ska använda några effekter eller grafik när ni redigerar. När det är dags för filmning så avsätt mycket tid så ni inte behöver stressa er igenom varje scen. Försöka att hålla en lugn stämning på inspelningen så att eleverna känner sig trygga. Det kan bli mycket intryck för eleverna, så var tydlig och förklara för eleverna, inför varje moment, exakt vad som ska hända.

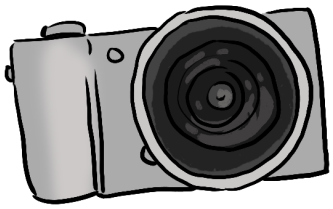

Ta gärna ett par olika tagningar per scen så att eleverna får testa att agera på olika sätt. Det viktigaste för att få bra kvalitet när man filmar är att ha bra ljus, speciellt om man filmar med mobiltelefon. Filmar ni inomhus kan det vara bra att filma i ett rum som är upplyst av många fönster. När det kommer till efterarbetet och redigeringen så välj ett program som du känner dig komfortabel med. Har du inte använt något program tidigare kan du t.ex. använda iMovie eller HitFilm. Gör en första klippning av videon och låt sedan eleverna ge feedback på vad de tycker. Gå sedan tillbaka till det filmade materialet och ändra det som eleverna påpekat. På så sätt blir de även delaktiga i klippningen.

Här kommer några tips från skådespelaren Sofia Bach som skapat musikvideos med många av eleverna:
Det första jag gjorde var att, utifrån elevernas behov, förbereda bildscheman i verktyget ”Widget online”. Schemat blev som en storyboard över vad våra möten skulle komma att handla om och hur vi skulle arbeta fram elevernas musikvideos. Våra möten började alltid med att vi träffades och lyssnade på elevernas låtar för att återkoppla till syftet med våra möten. Jag visade också olika musikvideos för eleverna för att väcka deras lust. Vi tittade på olika eftereffekter som eleverna kunde använda i sina videos. Vi granskade olika bilder på artister och livsstilar, kläder, smycken, miljöer, danser etc. för att inspireras i arbetet.

Eftersom deltagarna kan ha svårigheter att förstå förloppet samt att vissa elever har tal- och språksvårigheter så är nog mitt främsta tips att använda just olika typer av bildmaterial för att förklara ett förlopp. Inför själva inspelningarna hade jag gjort individuella scheman till alla elever samt bildmanus över de olika tagningarna som skulle göras. Bildmanuset kunde innehålla allt från fiktiva bilder som bildstöd, till Widget online eller vanliga foton.

© 2020 LÅT MED MIG

DETTA KAN NI OCKSÅ GÖRA

Ta in låtarna i Estetisk verksamhet/bild. Måla ett omslag till låtarna.

Skriv en liten presentation om låtskrivarna som ni kombinerar med omslagsbilden. Gör ett litet vernissage med omslagsmålningarna.

Jobba ämnesöverskridande. Skriv en låttext under engelskalektionen eller en text som faller in under exempelvis verklighetsuppfattning eller matematik.

Skriv sagor eller dikter med hjälp av dessa metoderna.

Var inte rädd för att testa, anpassa och utveckla metoderna. De metoder vi presenterat här är de vi använt oss av i detta projekt, men de är liksom låtarna, ett levande material.

REFERENSER

Antonovsky, A. (2005). *Hälsans mysterium.* 2. utg. Stockholm: Natur och kultur.

Bell, A. P. (2008). *The Heart of the Matter: Composing Music with an Adolescent with Special Needs.* USA: University of Illinois at Urbana-Champaign.

Darrow, A-A. (2017). *Meaningful Collaboration in the Inclusive Music Classroom: Students with Severe Intellectual Disabilities.* Florida: Florida State University.

Frelin, A. (2010). *Teachers' relational practices and professionality.* Svenska. Diss. Uppsala: Uppsala universitet.

Jederlund, U. (2011). *Musik och språk – ett vidgat perspektiv på barns språkutveckling och lärande.* Stockholm: Liber AB.

Lundkvist, G. (2003). *När tålamodsburken rinner över - om att ritprata.* Umeå: Specialpedagogiska skolmyndigheten.

Låt med mig. (2019). www.latmedmig.com

Portowitz, A. (2007). *MISC-MUSIC: A Music Program to Enhance Cognitive Processing among Children with Learning Difficulties.* Israel: Bar-Ilan University.

Skolverket. (2012). *Likvärdig utbildning i svensk grundskola? En kvantitativ analys av likvärdighet över tid.* Stockholm: Elanders Sverige AB.

Specialpedagogiska skolmyndigheten. (2012). *Ritade tecken - För dem som behöver kommunicera med stöd av tecken.* Kalmar: Lenanders Grafiska AB.

Sthen. E. (2005). *Delaktighet eller utanförskap. Upplevd delaktighet i olika livssituationer bland unga vuxna med funktionshinder.* Stockholm: Stockholms läns landsting. Handikapp & Habilitering.

© 2020 LÅT MED MIG